

SPECIFICUL MUNCII POLITICO-EDUCATIVE ÎN COLECTIVITĂȚI DE MUNCĂ INDUSTRIALE

Ioan Mărginean

Dintre multiplele tipuri de activitate umană, munca politico-educativă se particularizează printr-un grad mai înalt de complexitate, condiții specifice în care se desfășoară, scopurile urmărite, consecințele sale pentru viața oamenilor, precum și prin multe alte caracteristici. Abordarea socio-logică a muncii politice este în măsură să evidențieze conținutul și modalitățile sale de desfășurare, eficiența diferitelor căi, forme și mijloace de acțiune și să furnizeze o serie de repere pentru activitatea practică.

Obiectivul acestui studiu este de a face unele considerații referitoare la un domeniu strict delimitat și anume la specificul muncii politico-educative desfășurată în cadrul unităților de producție, așa cum se desfășoară ea la nivelul organizațiilor de bază, valorificând și unele rezultate ale cercetărilor sociologice întreprinse de Catedra de Sociologie din Academia „Ștefan Gheorghiu” în întreprinderi industriale și miniere, cu accent asupra modalităților de acțiune în munca politică desfășurată de secretarii organizațiilor de partid, U.T.C., de președinții de sindicat și ai O.D.U.S. din sectoarele productive¹.

După cum este cunoscut, tuturor organizațiilor politice, de masă și obștești din cadrul unităților economice le revin sarcini importante, în acord cu statutul lor, în domeniul activității politico-educative. Rezultatele muncii lor trebuie să se concretizeze în formarea și afirmarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, a atitudinii înaintate față de muncă, întărirea rolului de proprietar, producător și beneficiar, însușirea concepției materialist dialectice despre lume și societate, cunoașterea politicii partidului, mobilizarea întregului colectiv de oameni ai muncii la desfășurarea în cele mai bune condiții a activității productive, întărirea ordinii, disciplinei și responsabilității în muncă, stimularea participării, a inițiativei creatoare.

În raportul prezentat la recenta Conferință Națională a P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu semnală o anumită rămânere în urmă a activității teoretico-ideologice, a muncii politico-educative de formare a conștiinței socialiste, trasând sarcini de mare răspundere tuturor organismelor educative, inclusiv organizațiilor de partid, de masă și obștești. „Sub conducerea partidului, ele trebuie să desfășoare o activitate susținută în vederea ridicării nivelului politico-ideologic al cadrelor, formării conștiin-

¹ Cercetările amintite s-au realizat în perioada 1980—1982 avînd ca temă principală „Autoconducerea muncitorească și munca politico-educativă din întreprinderi industriale și miniere”.

ței revoluționare, socialiste a maselor, înarmării întregului nostru popor cu arma revoluționară de luptă pentru socialism, pentru comunism, pentru o societate a dreptății și egalității sociale”².

Munca politico-educativă desfășurată în cadrul unităților economice comportă o serie de particularități. Este vorba în primul rând de caracterul obștească al acestei munci, muncă obștească ce joacă un rol de seamă în cadrul democrației socialiste. Prin îndeplinirea unor astfel de sarcini obștești, de către o parte a membrilor colectivului de muncă ce contribuie direct la mai buna desfășurare a activității social-politice și a activității productive din unitățile economice, se instituie noi funcții de conducere, apar noi tipuri de conducători. În unitățile economice sînt angrenați, în diverse munci obștești, circa 20 % din membrii colectivului de muncă, care îndeplinesc pe rînd (pe baza alegerii sau a numirii) o sarcină sau alta pentru o anumită perioadă de timp.

În al doilea rînd trebuie reținut faptul că cei implicați în conducerea muncii politice la nivelul secțiilor de producție, a întreprinderilor în general, nu au o pregătire specială în acest domeniu, de regulă pregătirea asigurîndu-se prin anumite instruirii și analize. Or, tocmai de aceea apare cu necesitate cunoașterea în detaliu a modului cum își desfășoară activitatea pentru a putea fi mai bine orientați în munca lor, pentru a se valorifica experiențele pozitive întîlnite într-un colectiv sau altul.

O altă particularitate majoră a muncii politice din sectoarele productive, și care derivă din prima, o constituie puternica întrepătrundere a muncii politice cu activitatea productivă ce se desfășoară în unitățile economice. Munca politică contribuie la buna desfășurare a activității productive, nicidecum la perturbarea acesteia prin neglijarea sarcinilor de serviciu în favoarea „rezolvării” unei anumite sarcini obștești.

De asemenea, este de reținut faptul că la acest nivel al unităților economice, între „subiectul” și „obiectul” acțiunii politico-educative există o mai mare sferă de întrepătrundere, conducătorii fiind în același timp și participanți direcți la activitatea pe care o inițiază și îndrumă în mod nemijlocit.

O ultimă particularitate majoră a activității politico-educative din colectivele de muncă constă în faptul că ea nu este un atribut doar al celor care îndeplinesc diferite sarcini, ci este un atribut (ar trebui și poate să fie) al tuturor oamenilor muncii. Fiecărui membru al colectivității îi revine sarcina de a se preocupa de buna desfășurare a activității politico-educative, atît în ceea ce îl privește nemijlocit, cît și în ceea ce privește întregul colectiv din care face parte.

Studiile întreprinse, invocate anterior, au relevat existența amplei activități politico-educative ce se desfășoară în cadrul unităților economice, valorificîndu-se virtuțile formative ale relațiilor de muncă, ale muncii în general, ale colectivităților umane de acest tip. Totodată, ele au pus în evidență și o mare diversitate a căilor, formelor și metodelor muncii politico-educative cum sînt: învățămîntul politic, informările politice, discuțiile individuale și colective, dezbaterile și expunerile pe teme politice, economice, sociale și cetățenești, discutarea cazurilor problemă, organizarea de activități cultural-sportive, munca de la om la om, încredințarea

² Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a P.C.R. din 16—18 decembrie 1982*, București, Edit. politică 1982, p. 54.

de sarcini obștești, propaganda vizuală etc., cu efecte benefice asupra producției, asupra vieții și activității oamenilor, asupra formării personalității.

Dacă urmărim însă în detaliu situația existentă la nivelul secțiilor și sectoarelor productive, a organizațiilor politice și de masă, constatăm că activitatea politico-educativă se caracterizează printr-un anumit reducționism, o restrângere a obiectivelor urmărite în raport cu sarcinile ce le-ar reveni, precum și o anumită sărăcie a metodelor folosite, ceea ce, evident, iarăși nu corespunde multiplelor sarcini și obiective ce ar trebui realizate la acest nivel. Rezultă astfel că diversitatea formelor și metodelor muncii politico-educative nu este specifică tuturor organizațiilor politice și de masă, ci ea este rezultatul cumulării activităților desfășurate într-o organizație sau alta, de unul sau altul din conducătorii acestor organizații. Dacă e să ne referim la metodele muncii politico-educative, luate individual, în anumite organizații se practică doar unele metode, pe când în alte organizații alte metode ceea ce, în principiu, nu este un fapt negativ, atita timp cât ele sînt suficient de diversificate pentru a se putea face față tuturor sarcinilor muncii politico-educative.

Nu pledăm aici pentru diversificarea modalităților de acțiune în afara conținutului muncii politico-educative, dar în domeniul acestei munci nu credem că trebuie să funcționeze principiul simplificării. De asemenea, trebuie să acceptăm posibilitatea existenței unor diferențe între practicile efective și răspunsurile formulate. Unii subiecți fie au indicat și metode pe care nu le practică de fapt (dar știau că e bine să le folosească), fie nu au indicat toate metodele practicate de ei (ceea ce conduce la o anumită compensare și anulare a unor erori de culegere a informației). Cu toate acestea, fiind solicitați să expună liber cum acționează pentru formarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, pentru mobilizarea colectivului la îndeplinirea sarcinilor de plan, se opresc doar la un număr mic de metode care implicit presupun și o restrângere a conținutului ideologic al activității educative. Or, un domeniu atît de complex cum este cel al formării conștiinței socialiste a oamenilor, de exemplu, este incompatibil cu reducționismul. Nu se poate susține că în acest domeniu ar fi recomandabile doar anumite metode și cu atît mai puțin că ar fi suficientă o singură metodă. Dealtfel, acest lucru este evident și pentru cadrele interviuate din moment ce prin cumulare rezultă o diversitate de metode, numai că luate individual le sînt specifice doar unele din ele.

Se impune să se sublinieze importanța pe care o are diversificarea căilor și metodelor muncii politico-educative. Această diversificare este reclamată atît de conținutul domeniului de acțiune, de obiectivele urmărite și de tipul organizației, cît și de specificul colectivității umane. O diversificare corespunzătoare a metodelor de lucru asigură „receptarea mesajului” de către persoane cu preocupări, interese, aspirații și motivații relativ distincte. În studiile de eficiență a propagandei — a muncii politice în general — se evidențiază cu pregnanță importanța atractivității mesajelor pentru destinatarul vizat, în caz contrar receptarea așteptată nu are loc. Realizarea acestei compatibilități impune o diversificare corespunzătoare a căilor și metodelor de acțiune chiar și atunci cînd conținutul muncii și obiectivele urmărite rămîn relativ neschimbate. Este cunoscut că fenomenul atractivității nu se reduce la conținutul „mesajelor”, ci implică și formele

prin care sînt vehiculate. Conținutul și formele muncii politico-educative alcătuiesc un tot unitar. Neglijarea conținutului se poate solda cu eșecuri, dar și neglijarea modalităților de lucru poate compromite ideile cele mai generoase. După cum, anumite idei „neinteresante” pot cîștiga în popularitate (adeziune) datorită modalităților de prezentare. Tocmai exploatînd acest ultim aspect se poate ajunge la ceea ce se numește manipularea oamenilor în acțiunea de propagandă.

Desfășurarea unei munci politice, a unei propagande raționale exclude din capul locului manipularea. Ea presupune, pe lîngă o clară definire a conținutului politico-ideologic, a obiectivelor urmărite, și o atenție sporită pentru formele și modalitățile de acțiune, care trebuie cel puțin să fie la înălțimea conținutului pe care îl vehiculează, putînd astfel să alcătuiască acel tot unitar care este mesajul politic, acțiunea educativă.

În cadrul cercetărilor întreprinse, s-a constatat că cele mai des enumerate metode de muncă politico-educativă sînt învățămîntul politic și informările politice (indicate de peste 50% din interlocutori). Totuși, nici acestea nu sînt întotdeauna avute în vedere de către toate cadrele și de către toate organizațiile politice și de masă din cadrul secțiilor de producție, chiar dacă ele figurează în planurile de muncă. Dat fiind caracterul lor evasigeneral, aceste metode ar trebui să fie avute în vedere de către toți cei implicați în munca politică, dar o parte din ei nu le valorizează totuși ca metode (forme) ale muncii politico-educative. Tot un caracter de generalitate considerăm că ar trebui să aibă și alte metode de activitate cum sînt munca de la om la om, dezbaterile, organizarea de acțiuni culturale, dar ele se dovedesc a fi și mai rar implicate în acțiunea de zi cu zi (sînt indicate de 10—30% din subiecți). Alte metode, care într-adevăr se pot particulariza și care e bine să fie particularizate, dar care în raport cu acțiunea pe durată nedeterminată capătă și ele un statut general, se dovedesc a fi și mai rar avute în vedere. Cităm între acestea: metoda analizei cazurilor problemă și încredințarea de sarcini concrete. Pe baza expunerii lapidare a metodelor și formelor muncii politico-educative se poate constata că nu este încă cristalizat la acest nivel primar al structurii organelor și organizațiilor de partid, U.T.C. și sindicat, un stil de muncă în acord cu multiplele posibilități de acțiune. Se preferă acțiunea globală mergîndu-se mai mult pe linia informării, a atenționării generale și a dezbaterilor. Nu se „coboară” la persoană decît în cazul în care cineva a săvîrșit abateri și mai puțin în alte situații, or, munca politico-educativă desfășurată în cadrul colectivităților umane trebuie să privească nu doar ansamblul, ci pe fiecare membru al acestei colectivități. Nu este împlîntor, deci, că unor neîmpliniri în domeniul stilului și metodelor muncii proprii ale organelor și organizațiilor de partid din sectoarele de producție le corespund și o influență mai redusă în desfășurarea în bune condiții a proceselor de muncă, în sfera luării deciziilor, a disciplinei muncii etc.

Ca urmare a constatării unor neîndepliniri în modul de desfășurare a muncii politico-educative și culturale la nivelul unităților productive, cadrele de conducere din organizațiile politice și de masă, oamenii muncii în ansamblu au formulat propuneri interesante de perfecționare a acestei activități. Propunerile respective vizează atît conținutul muncii politico-

educative cit și modalitățile de acțiune. Sînt avute în vedere elemente care privesc perfecționarea modului de desfășurare a învățămîntului politic: aprofundarea aspectelor legate de procesul de producție, de problemele sociale și cetățenești, analiza aspectelor noi din viața contemporană, creșterea accesibilității dezbaterilor, a caracterului lor aplicativ etc. Un accent deosebit se pune pe nevoia diversificării modalităților de acțiune. De fapt, se solicită ca la nivelul fiecărui colectiv să se regăsească ansamblul activităților politice și cultural-educative recunoscute pentru atractivitatea și eficiența lor multiplă. Rețin atenția cerința cvasigenerală de a se organiza sistematic activități culturale și sportive, de recreere și de petrecere a timpului liber, precum și solicitările de dezvoltare și îmbunătățire a serviciilor și prestațiilor asigurate pe plan local de o serie de instituții culturale și educative. Desigur, aceste solicitări se diferențiază de la o localitate la alta avînd în vedere și diferențele existente în privința bogăției, a diversității și a conținutului activităților culturale specifice localităților în care se află unitățile economice respective. Prin solicitările formulate se urmărește să se realizeze o adevărată complementaritate între activitățile desfășurate în întreprinderi și acțiunile de la nivelul localităților, sporindu-se astfel gama activităților cu conținut politic, cultural-educativ și sportiv la care să participe o anumită colectivitate umană.

În solicitarea creșterii gradului de satisfacere a cerințelor populației de către instituțiile culturale locale se are în vedere deopotrivă asigurarea bazei materiale corespunzătoare, utilizarea și întreținerea ei în cele mai bune condiții, asigurarea accesului la dotările existente (de regulă aici sînt vizate dotările sportive, terenuri, bazine etc.), perfecționări organizatorice și ridicarea calității activității desfășurate de aceste instituții.

O importanță deosebită o prezintă cerințele formulate de cadrele din organizațiile de bază ale sectoarelor de producție pentru perfecționarea în continuare a muncii politico-educative. Pe de o parte, unele din aceste cerințe sînt de fapt autocerințe și vizează perfecționarea propriei lor munci prin manifestarea unui interes sporit pentru calitatea activității desfășurate, creșterea autoexigenței în muncă și diversificarea metodelor folosite: accentuarea muncii directe cu oamenii, creșterea gradului de accesibilitate a învățămîntului, informărilor, expunerilor și dezbaterilor; asigurarea continuității în munca politico-educativă. Pe de altă parte, rezultă cu pregnanță și solicitarea de către aceste cadre din organizațiile de bază a unui ajutor mai substanțial din partea organelor superioare pentru a le orienta și facilita buna desfășurare a muncii lor. Reține atenția în mod deosebit solicitarea de a se realiza o instruire permanentă a cadrelor politice și obștești din sectoarele de producție pentru a ști cum să acționeze și în ce probleme anume.

Putem conchide, deci, că îmbunătățirea în continuare a muncii politico-educative din întreprinderi, de la fiecare loc de muncă este posibilă în condițiile perfecționării activității proprii de către colectivele respective, de către cadrele din organizațiile politice și de masă, dar și în condițiile în care vor fi în mai mare măsură ajutați atît cu materiale și lucrări de propagandă specifice domeniului lor, cît și printr-o instruire corespunzătoare care să le permită însușirea și practicarea unui stil de muncă eficient.

Această instruire permanentă este impusă de specificul nivelului de organizare implicat, de faptul că grupul celor care îndeplinesc sarcini obștești cu conținut politico-educativ în organizațiile de partid, de masă și obștești din secțiile de producție ale întreprinderilor se primește continuu, iar unii din ei nu au încă o bogată experiență în acest domeniu. Sociologia își poate aduce o contribuție însemnată la cunoașterea exactă a situației dintr-o întreprindere sau alta, la selectarea celor mai bune metode de lucru corespunzătoare situațiilor determinate, la desfășurarea în general a întregii munci politico-educative prin organizarea de cercetări sistematice și implicarea ei în acțiunea practică din acest domeniu de larg interes social-politic.